IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 24. Issue 01. Oktabr, 2026

KORPUS LINGVISTIKASINING TA'LIM JARAYONLARIDA QO'LLASHNING ILMIY AHAMIYATI

Yaxshilikova Gulsum
Toshkent shahar Olmazor tumani
28-IDUM ingliz tili o'qituvchisi
https://doi.org/10.5281/zenodo.23133184

Annotatsiya. Ushbu maqolada bugungi kunda rivojlanib kelayotgan tilshunoslik sohasining yirik bo'limlaridan biri "Korpus lingvistikasi" ta'lim sohasida va uning rivojidagi o'rni, uning ahamiyatli jihatlari borasida tadqiqotchilar iqtibosida ko'rib o'tiladi. Shuningdek, undagi dolzarb deb hisoblangan qarashlar va unga xos yechimlar taklifi borasidagi fikrlar ifodalanadi.
Kalit so'zlar: Korpus lingvistika, til korpusi, ATT, mashina tarjimasi, KorpLing, konkordans.

Abstruct. This article examines "Corpus linguistica", one of the largest and most rapidly developing branches of modern linguistics today, and higlights its role, development, and significance within the field of education. It reviews various perspectives put forward by researchers regarding its key aspects, while also presenting ideas and recommended solutions to address current, pressing issues inherent to the discipline.
Key words: Corpus linguistics,language corpus, Information Technology, machine translation, corpling, concordance.

KIRISH. Yangi asr avlodi deyarli barcha sohalarda yetarlicha bzaviy ma'lumotlarga ega bo'lib uni tahrirlashdabevosita ilg'or mashina tarjimasi va uning imkoniyatlaridan foydalanish qobiliyatiga egadir. Shunday bo'lsa-da, bir qancha dolzarb muammolar ham sezilali darajada. Jumladan, tilning nazariy va amaliy xususiyatlarini foydalanuvchiga tenologiyalar asosida yetkazib berishda qayta ishlashga bo'lgan ehtiyojlarning ortib borishi borasida ko'pgina tadqiqotchi olimlar va izlanuvchilar tomonidan ham ta'kidlangan. Bu boradagi fikr-mulohazalarni kengroq idrok etish uchun quyidagi bayonotlarni ilmiy tarzda ifodalanib o'tiladi.

METODLAR. J.Sinkler korpus lingvistikaning asoschisi sifatida e'tirof etiladi. Uning ta'kidlashicha,tildagi o'zgarishlar tashqi omillarga bog'liqligini hisobga olgan holda tuzilgan elektron tizimdir. Rus manbaalarida esa bu m'lm bir tilde jamlangan matnlar yig'indisi sifatida ko'riladi. T.Mak va E.Vilsonlar esa korpus lingvistika aniq model sifatida izohlaganlar. Bundan tushunish mumkinki, korpusning yaratilishidan maqsad reprezentivlik va mashina formati asosiy o'rin tutadi. Bundan oldingi izlanishlar 40-yillarda boshlanganiga qaramay, O'rta Osiyo hududi uchun yangi taraqqiyot bosqichi bo'lishiga qaramay samarali ilmiy ishlar qilingan va bundan keyin ham ko'pgina tarmoqlari ochiqlanadi.

NATIJALAR. Korpus lingvistikadan foydalanish ko‘lamini hisobga olgan holda uni quyidagicha izohlab o‘tishimiz mumkin.

Yetarlicha hajm	Ma’lumotlar tipikligini ta’minlaydi
Turlilik	Har tomonlama obyektivlikni ta’minlaydi
Ma’lumotlar to‘plami	Turli maqsadlarda istalgancha foydalanish imkoni
Uslubiy qo‘llanmalar	Pragmativlik
Tayyor elektron baza	To‘plamlar majmuasidan foydalanish imkoniyati
Leksik birliklar	Uzual va kontekstual ma’nolarni farqlash

Yuqorida keltirilgan natijaga ko‘ra, ta’lim sohasida qo‘llanilishida hisobga olinsa, muttaxassislarning vaqtini tejash va kerakli ma’lumotlar bazasini shakllantirishda kerakli yo‘riqnoma vazifasini bajaradi. Har qanday ixtisoslikka mosligi sababli ko‘pgina jabhalarda universal tarzda foydalanish mumkin.

MUHOKAMA. Korpus lingvistikasi taxminan XX asrning 80-yillaridan keng o‘rganilina boshlaganidan buyon Xalqaro miqyosida ahamiyatli yangiliklar kiritilib kelinmoqda va takomillashib bormoqda shunday bo‘lsada, bir qancha kamchiliklardan holi emas. Unda asosan, dunyo miqyosida umumiy bo‘lgan tillar (ingliz, rus, nemis, xitoy va hakazo) pragrammasi kiritilib, matn semantikasiga deyarli ta’sir ko‘rsatmaydi.Ammo rivojlanayotgan mamlakatlar tillarida (o‘zbek, qirg‘iz, qozoq va boshqalar) birqancha struktura va ma’no-mazmunida jihatidan o‘zgarishlarni uchratishimiz mumkin. Aynan, KorpLing tarmoqlarini rivojlantirish bugungi kun tadqiqotchilari oldida turgan ulkan vazifa bo‘lib hisoblanadi. Bundan tashqari, madaniy va axloqiy aqidalarga oid bo‘lgan chuqur ma’noli birliklarga ega matnlar bilan ishlashdaulardagi simfoniya yoki konkordans deb nomlangan havolalar kata ilmiy bazani talab etadi. Vistikani kengroq tadbiq etish va uni ta’limda qo‘

Xulosa qilib aytish mumkinki, korpus lingllash o‘rganuvchilarda yangi paradigmalarni o‘zlashtirishda, til bilan birga dasturiy vositalardan ham umumiy foydalanish imkonini beradi. Olimlarning hisobiga ko‘ra insoniyt keying davrida neyrotarmoqlar qurshovida yashaydi va insoniyatni bu jarayonga tayyorlab borish dolzarb masalalardan biri.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Abjalova M. “Korpus lingvistikasi”.- Toshkent: Bookmany print, 2022.
2. Zaxarov V., Mengliyev B., Xamroyeva Sh.- Korpus lingvistikasi: korpus tuzish va undan foydalanish. O‘quv qo‘llanma.- Toshkent, 2021.
3. Svartik J. Corpus linguistics comes of age. Directions in Corpus linguistics.- New York, 1992.
4. http://ice-corpora.net
5. http://uzschoolcorpara.uz